

A. VALABREGUE. AU PAYS FLAMAND - CROQUIS DE BELGIQUE (VERVOLG 2)

AU PAYS DU HOUBLON

A.V. komt hier met de trein toe uit Hazebroek, juist in de hoppetijd. Poperinge, dat drie grote kerken telt : Sint-Bertinus, Sint-Jan en O.L. Vrouw, leeft van de hoppe. (Het verwondert mij sterk dat onze auteur, groot bewonderaar van plastische kunst, geen woord rept over het indrukwekkend interieur van de Sint-Bertinuskerk, met o.a. die prachtige stukken zoals de biechtstoelen, de predikstoel, het doksaal-portaal met een unieke apostelengalerij).

Het stille benepen landbouwstadje herinnert hem helemaal aan Hazebroek of Belle. Hij logeert in het bescheiden Hôtel du Grand Cerf. Weer is de Fransman getroffen door het taalverschijnsel. "Ici le flamand règne d'une façon absolue". Al spreekt de burgerij ook dikwijls Frans. Affiches en bestuurlijke akten zijn in het Vlaams. Maar naar de uithangborden te oordelen is Vlaanderen tweetalig. "Les professions élégantes, la marchande de mode, le tailleur, usent du français". Kleine winkels en geringe lieden spreken Vlaams.

De diligence van Roesbrugge houdt stil vóór 't hotel. Melkboeren lopen voorbij met emmers aan een juk (zoals in Frans-Vlaanderen). Kijk, "détail particulier à toute la Belgique" : hondenkarretjes. De arme dieren opgetuigd als muilezels, vervoeren kolen, brood, groenten. Beroofd van hun vrijheid, steeds onder de dreiging van de zweep, lopen ze te hijgen, aangeblaft door gelukkiger rasgenoten. Vrouwen in zwarte kapmantels trekken naar het lof.

Toch steekt er wat leven in Poperinge. Zijn fanfare, gesticht door een rijke kasteelheer uit de omtrek, is beroemd in heel België. Ze zijn pas naar Boulogne geweest. Hun successen, hun repetities, hun aubades voor de weldoener brengen vertier in het stadje.

A.V. maakt kennis met een tweede gast in het hotel : een handelsreiziger in kleurstoffen die zich in een licht rijtuigje verplaatst. Hij klaagt over de slechte gang van zaken. De goede tijden zijn voorbij : de lage hoppeprijzen en de Duitse concurrentie betekenen een ramp voor de streek. In Aalst is de toestand niet beter.

's Anderdaags gaan ze het oogsten bekijken. 's Morgens ziet A.V. groepen pluksters optrekken, in armzalige bonte kledij. Op klompen of blootsvoets met de schoenen in de hand om ze te ontzien. Ze zijn gehaast want ze worden per dag gehuurd. De meesten hebben de nacht doorgebracht, in de buurt van het station, in schuren, hangars, droogovens. Dat is de landelijke ellende hier in België.

A.V. en zijn gezelschap komen aan de hoppevelden, waar het plukken begonnen is. De ranken met de welriekende bloemen krullen op naar de toppen, 7 tot 8 m hoog. Hele families zijn aan het werk. Mannen halen de staken uit de grond, manden worden opgestapeld, vrouwen zonderen de bellen af van het loof, dat voor het vee zal dienen.

De handelsreiziger die hier bekend is, brengt A.V. naar het veld van een welvarende hoppeboer, een klant van hem. Die kweekt de mooiste hoppe van Poperinge. Elk jaar wordt zijn oogst opgekocht, op voet, door Engelse fabrikanten van pale ale. De teelt vraagt veel zorg. De boer heeft winst-gevende jaren gekend en de crisis deert hem nog niet. Al telt Poperinge 17 brouwerijen, hier wordt geen exportbier gebrouwen.

Overal in het stadje heerst hoppedrukke. Overal zweeft de hoppegeur. Vroeger werd de oogst hier gevierd maar de kermissen verdwijnen omdat de verdiensten te gering zijn.

Ypres

Het is een dode stad. Bijna Frans van uitzicht, meent A.V., zodat hij zich er niet vreemd voelt. Wat een grandioos gebouw zijn de hallen, symbool van vroegere econo-

mische macht. Zijn bewondering voor "cette vraie cathédrale du peuple" (maar vooral van de lakenhandelaars) beslaat meer dan de helft van zijn Iepers opstel.

In 1620 werden de hallen uitgebreid door het "Nieuwerk", een gracieuze renaissanceconstructie. Geen enkel modern beursgebouw heeft zoveel grandezza als de Ieperse hallen. Sterk geschonden door de beroerten tijdens voorbije eeuwen werden ze onlangs gerestaureerd. Vooral door de stuwkracht van minister Alfons Vandenpeereboom, gewezen burgemeester van de stad. Met liefde en kunstzin werd het interieur vernieuwd. Vooral de schepenzaal is prachtig gedecoreerd o.m. met grote historische doeken van Guffens en Sweerts, twee kunstenaars uit de Antwerpse School. Ook in andere delen van de hallen hangen imposante schilderijen die herinneren aan belangrijke momenten uit de geschiedenis van Ieper.

Andere monumenten van architectonische betekenis zijn het oud kasselrijgebouw en het oud Vleeshuis, beide aan de Grote Markt. Ook de Sint-Maartenskerk, "une des merveilles de l'architecture ecclésiastique" getuigt van Iepers vroegere rijkdom. In de kapel van O.L.V. van Thuyne heeft A.V. het rijkgestoffeerde wonderbeeld gezien en een oud schilderij dat vertelt van het fameuze beleg van 1383 door de Gentenaars, gesteund door de Engelsen. Van de Sint-Pieterskerk erkent hij de eerbiedwaardige ouderdom maar apprecieert de overdreven pathetiek van de calvarieberg (buiten) niet. In België overdrijven ze daarmee, zegt hij.

Ieper is na het beleg van 1678 door Lodewijk XIV 35 jaar Frans bezit geweest. Niet zonder welgevallen noteert A.V. dat het Franse gezag ondergaan werd "presque sans résistance".; le Grand Roi avait pour lui le prestige que donne ^{une} suite de victoires" (Inderdaad : overwinnen is altijd gelijk hebben).

In historisch opzicht is Ieper een boeiende stad. "C'est presque Bruges", besluit hij, "c'est un centre d'études pour un érudit, une cité chère à tout poète".

A travers Bruges

Wie bespiegeling en rust zoekt, kan het best van Brugge genieten. Het contrast met het mondaine Oostende is opvallend want Brugge is een soort van archaische agglomeratie. Het moderne leven is er beperkt tot één lange rijke winkelstraat die naar het centrum leidt (bedoeld is de Zuidzand- en de Steenstraat).

Je moet er enkele dagen verblijven om intens zijn charme te ondergaan en het liefst logeren in een afgelegen straat vol kloosterstilte.

In de buurt van de O.L.V.-kerk en de Sint-Salvatorskerk begin je het dode Brugge aan te voelen. Vóór de ingang van een winkeltje stap je op een grafzerk en ook tegen de buitenmuur van de O.L.V.-kerk staan grafstenen. Hier wonen de oude voor-
aanstaande families in hun patriciërshuizen, gevuld door de indolentie van renteniers die economisch leven. In Brugge wordt geen geld geïnvesteerd in industrieën.

Geen enkel monument vertoont een levendig uitzicht. De hallen zien er streng uit. De kolossale torens van de O.L.V.- en de Sint-Salvatorskerk doen stroef aan.

Het centrum is de Grote Markt met de hallen, vierkant en massief, als een burcht, nors en zelfs een beetje triest. De donker gekleurde bakstenen verraden hun ouderdom. Het belfort geeft aan het geheel een zekere bekoorlijkheid en tilt spitsbogen en kantelen boven de eenzaamheid van de stad. De markt lijkt op die van Arras. Die laatste bezit meer harmonie in de huizenbouw maar minder levendigheid en minder koloriet.

Heel anders is het enge oude Burgplein - vroeger afgesloten door versterkte poorten - met zijn bevallig stadhuis, de H. Bloedkapel, het Justitiepaleis, de oude Griffie. Hier lag het bestuurlijk feodaal centrum, veilig afgezonderd van het rumoerige volk.

Overal in de stad onderga je een sterk architectonische indruk. In de glorie tijd werd veel gebouwd om te pronken. Zoals in alle steden die internationale faam genieten : Brugge in de 15e eeuw, Oostende op onze dagen.

In geen andere stad in België staan zoveel oude huizen bij elkaar. De renaissance en de 17e eeuw hadden een voorkeur voor allegorische reliëfs. Je vindt niet zoveel erkervormige gebouwen zoals in onze Franse steden, maar meer woningen met een bevallige gevelverdeling tussen twee verticalen, vaak bekroond met een fijn drielobbig boogelement. De overheid moedigt nieuwbouw in dezelfde lokale traditie aan, om de harmonie te behouden.

De Rozenhoedkaai, zeer gezocht door artiesten, zou veel charmanter zijn was het water er niet zo vuil. Ook het kanaaltje langs het Sint-Janshospitaal, beroemd door de werken van Memling, is pittoresk. Maar de aangevreten muren van gotische constructies onderaan, keukens, washoekjes, zaaltjes, waartegen waterplanten klotsen, rotten en schilferen af.

Een ander attractiepunt is het Minnewater (waaraan A.V., misleid zoals velen, galante avonturen koppelt). Dat stuk van de Reie overschouw je het voordeligst van op een brug bij een toren (aan de Begijnenvest). Over het water hangen treurwilgen en in de achtergrond rijst de geweldige O.L.V.-toren. Maar het stilstaand water en de leegheid van het dok maken het geheel erg troosteloos.

Het begijnhof vlakbij (dat A.V. niet schijnt te bekoren) heeft iets typisch Vlaams. Niettegenstaande een zekere gebondenheid bewaren de begijnen nog wat individualiteit in eigen meubels, eigen keuken en salon. Ook hier merk je het verval van de stad. Er zijn geen dertig bewoonsters meer. Veel minder dus dan in Gent waar zelfs nieuwe gebouwen werden opgericht.

Het begijnhof associeert A.V. met het volksgeloof waarvan hij een treffende uiting gezien heeft in de H. Bloedkapel waar de relikwie devoot gekust werd.

Overall, ook in de armzaligste straatjes, zie je kantwerksters aan het werk, gezeten op een stoel en opgeslorpt door het eentonig spel van de klosjes. Schrijnend is de armoede van de arbeiders in Vlaams België, vooral in Brugge, stad van grote fortuinen en diepe ellende. 's Zondags worden in de kerken - ook bij huwelijken en begrafenissen - broodbonnen uitgedeeld aan honderden behoeftige vrouwen in lompen. Een stoet van lichamelijke miseries. Hoe ver^{weg} is de bloeitijd van Brugge. Bij de wallen vind je nog oude getuigen : stadspoorten en windmolens.

Gelukkig brengen de kunstwerken vertroosting. Je kunt gemakkelijk de evolutie van de kunst in Brugge volgen. Ze ontplooit zich parallel met de opbloei van de stad. Ze verkwijnt ook met haar verval. Onder de Bourgondische hertogen telde de stad talrijke schilders die opdrachten kregen van de inheemse aristocratie en van vreemde zakenlieden. Maar die kunstenaars waren geen Bruggelingen : Van Eyck; Memling, P. Pourbus, J. Provoost, G. David, L. Blondeel. Zij waren voorafgegaan door frescoschilders, beeldsnijders, miniaturisten waarvan de stadsarchieven de namen bewaren.

Het zijn niet allemaal eersterangswerken die in de kerken hangen. Sommige schilders geven meer blijk van techniek dan van originaliteit, zoals De Deyster, Herregodts, Garemin, Van Oost. De rijkste kerken zijn die van O.L.V. en Sint-Salvator, maar ook Sint-Jacob is wel voorzien. De verschillende museums, de talrijke schilderijen, het smeedwerk, de houtsculptuur, de graveerkunst, dat alles scheidt zoveel problemen van authenticiteit.

Wat 'n meesterwerk van marmer, koper, goud, email is het grafmonument van Karel de Stoute en zijn dochter Maria van Bourgondië door Pieter De Beckere (O.L.V.-kerk). Hoe schitterend is de Schouw van het Brugse Vrije naar een ontwerp van Lanceloot Blondeel. Het stedelijk museum bergt het klassiek tijdperk van de Vlaamse kunst dat met Van Eyck begint. Het stadhuis bezit een collectie fijne historische doeken.

Bij al die overvloed gaat de voorkeur van A.V. naar Pourbus en Memling. Van de eerste beschrijft A.V. met grote kennis "De Aanbidding der Herders", met de prachtige portretten van de schenkers Josse De Damhouder en zijn vrouw Louise de Chantraines. Merkwaardig zijn ook de portretten van Jan Fernaguut en zijn vrouw Adrienne De Buck. Ieder personage naast een open venster met een aardig doorkijkje op een bedrijvig hoekje van Brugge.

Memling, over wie A.V. de jongste gegevens betreffende zijn afkomst meedeelt, was een vriend van godvruchtige lieden die kerken en gasthuizen begiftigden. Hij schilderde in de beroerde tijd na de dood van Karel de Stoute, wat zijn werk wellicht beïnvloed heeft. Memling, heel anders dan de geïerde, hooghartige, gecomplici-

ceerde Van Eyck, mist mannelijke en dramatische kracht. Maar hij is veel menselijker, inniger, frisser.

Zijn grootste kwaliteiten komen tot uiting in "Het mystieke Huwelijk van de H. Catharina" (Sint-Janshospitaal) met zijn realistische en mystieke elementen. Weergalozе portretten zijn dat van een dochter van Willem Moreel, voorgesteld als Sibylle, en dat van de jonge Maarten Nieuwenhove. Zijn voornaamste werk is wellicht "De Aanbidding van het Kind Jezus", dat treft door de delicate fysionomie van de personages. Tenslotte ontleedt A.V. zorgvuldig het bekende Ursulaschrijn waarop de lieve melancholische artiest zo roerend de argeloosheid van de maagden uitbeeldt.

Een reis naar Brugge, zo besluit onze Provençaal, is een bedevaart naar Memling. Hiermee bevestigt A.V. wat C. Busken Huet in : "Het Land van Rubens" (1879) schreef : "Het is om Memling dat men te Brugge komt".

(wordt voortgezet)

G. BILLIET

DE INVENTARIS VAN DE "RAAD VAN VLAANDEREN" VOLTOOID ! HAAR BELANG, OOK I.V.M. OOSTENDE...

De "Raad van Vlaanderen" was het hoogste gerechtshof voor het graafschap Vlaanderen, in eerste aanleg, met uitsluiting van alle andere rechtbanken, bevoegd voor de zgn. voorbehouden gevallen en voor de geschillen tussen steden, kasselrijen en heerlijkheden onderling en tegen particulieren. Tevens was hij het hoogste hof van beroep in Vlaanderen. Tegen de senténties van de Raad kon tot in 1521 beroep worden aange tekend bij het Parlement van Parijs ; na 1521 was het de Grote Raad van Mechelen die deze bevoegdheid overnam. De Raad van Vlaanderen was sedert 1498 definitief te Gent gevestigd, waar hij tot het einde van het Ancien Regime bleef (27 november 1795). Het archief van de "Raad van Vlaanderen" is bewaard gebleven ; het vulde bijna twee zalen van het Gerard de Duivelsteen, zetel van het Rijksarchief te Gent. Jan Buntinx vatte het als levenstaak op een zeer indringende, overzichtelijke inventaris daarop te maken. In 1964 werd het eerste deel van deze inventaris (een zeer bruikbaar werkinstrument voor historici en andere vorsers) aan de drukker gegeven, in 1979 rolde het negende en laatste deel van de persen, uitgegeven door het Algemeen Rijksarchief en Rijksarchief in de Provinciën, Ruisbroekstraat, 2-6, 1000 Brussel. Delen 8 en 9 bevatten de exhaustieve index van persoons- en plaatsnamen, alsook het zaakregister, wat geen woordenboek, ook geen glossarium is : het is bestemd voor een zo ruim mogelijk publiek, niet alleen voor specialisten in een of andere tak van de geschiedenis, kunst- of rechtsgeschiedenis, maar ook voor alle vorsers, die zich interesseren aan geschiedenis en heemkunde. "Oostende" wordt op bladzijden 425-427 van deel 9 in de index vermeld : over de stad zelf ; stedelijke instellingen en ambtenaren ; centrale en vreemde instellingen ; kerken, kloosters en andere godsdienstige instellingen ; neringen, gilden en eden ; sommige inwoners, van en over wie processtukken bewaard zijn. Ook over "Zandvoorde" zijn documenten voorhanden (zie bovenvermeld deel 9 van de inventaris, blz. 640) : pastoor, dismeester, watering, polder, Klein Polderke...

E. SMISSAERT

OOSTENDSE FOTOGRAFEN VÓÓR 1914

Aan de lange lijst van fotografen die vóór 1914 te Oostende werkten kunnen we nog een naam toevoegen, deze van Joseph PIRE.

Over deze fotograaf is ons verder niets bekend.

We vonden zijn stempel "JOSEPH PIRE OSTENDE" op een familiefoto van omstreeks 1896.

A. VAN CAILLIE
81/79